

Prioriteti në parandalimin e
sëmundjeve

2021-2025

Prioriteti në parandalimin e sëmundjeve

2021 - 2025

A. Analizë e Programit të parandalimit të Sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme në Shqipëri (2021-2025)

B. Kuadri rregullator i Programit të parandalimit të Sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme në Shqipëri

C. Tendencat historike në alokimet fiskale dhe performanca në sektorin përkatës

D. Vlerësimi i Programit "I japim përparësi parandalimit të sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme"

E. Alokimet buxhetore për programin 2020 – 2025

F. Ndikimi afatgjatë i Programit të parandalimit të sëmundjeve në stabilitetin ekonomik, zhvillimin social dhe qëndrueshmërinë

G. Shpërndarja e efektit të premtimit në rajonet e vendit dhe shtresat e popullsisë

H. Vlerësimi i përgjegjshmërisë dhe kontratës me votuesit në aspektin buxhetor, fiskal dhe ekonomik deri në 2025

Vlerësimi i përmbushjes së programit

PËRGATITJA DHE SHPËRNDARJA

Raport progresi

Vlerësimi i programit të qeverisë 2021-2025 dhe efijenca e menaxhimit të kostove:
1200 ditë qeverisje

Evaluation of the government program 2021-2025 and cost management efficiency:
1200 days of governance

www.polifakt.al

www.altax.al

info@altax.al

Janar 2025

Tirana, Shqipëri

Polifakt.al është një platformë e pavarur dhe e besueshme për monitorimin e realizueshmërisë së premtimeve politike. Ajo ofron analiza të detajuara mbi zbatueshmërinë financiare të angazhimeve elektorale, duke i krahasuar ato me performancën reale të qeverisë dhe alokimet dhe kufizimet buxhetore.

Pikat kyçe të Polifakt.al në vlerësimin e përmbushjes

Monitorimi i premtimeve zgjedhore dhe programeve qeverisëse

[Polifakt.al](http://www.polifakt.al) ndjek sistematikisht premtimet e bëra nga liderët politikë, duke vlerësuar:

Realizueshmërinë. A janë premtimet të arritshme brenda kontekstit aktual ekonomik?

Burimet financiare. A janë ndarë burime të mjaftueshme për zbatimin e premtimeve?

Statusi i përmbushjes. Tregon nëse premtimet janë realizuar, pjesërisht realizuar, apo të porealizuara.

Krahasimi me kapacitete fiskale dhe kostot e përmbushjes

Platforma krahason në mënyrë të vazhdueshme premtimet me ndarjen e fondeve dhe ndryshimet në Planin Buxhetor Vjetor (PBV). Kjo ndihmon në identifikimin e:

- ✓ Përputhshmërisë midis premtimeve politike dhe shpenzimeve reale.
- ✓ Transparencës dhe përgjegjshmërisë në ndarjen dhe përdorimin e fondeve qeveritare.

Raportet e progresit

[Polifakt.al](http://www.polifakt.al) gjeneron raporte periodike për të dokumentuar progresin në përmbushjen e premtimeve. Këto raporte përfshijnë:

- Vlerësimin e performancës së ministrive dhe sektorëve përkatës.
- Përditësime mbi shkallën e arritjes së objektivave të qeverisë.

Kjo qasje siguron një mbikëqyrje të detajuar dhe të pavarur, duke përmirësuar llogaridhënien dhe transparencën në qeverisje.

Kushtet e përdorimit të Raportit

Qëllimi dhe përgjegjësia

Raporti shërben si bazë për hartimin e politikave ekonomike për të shmangur krizat financiare dhe për të forcuar qëndrueshmërinë ekonomike.

Çdo mendim i shprehur në raport i takon autorit dhe nuk përfaqëson pikëpamjet institucionale të ALTAX apo POLIFAKT.

Riprodhimi dhe shpërndarja

Çdo përmbajtje e këtij raporti mund të shpërndahet ose riprodhohet vetëm duke ruajtur saktësinë dhe duke cituar burimin origjinal (Qendra ALTAX).

Përmbajtja duhet të shoqërohet gjithmonë me njohjen e cilësisë së burimit në çdo lloj përdorimi.

Kushtet për përdoruesit

Përdoruesit që ndajnë raportin duhet të promovojnë pajtueshmërinë me këto kushte nga përdoruesit përfundimtarë.

Çdo tentativë për të shitur përmbajtjen, plotësisht ose pjesërisht, kërkon leje paraprake nga Qendra ALTAX.

Kufizime të përdorimit

Raporti mund të përdoret vetëm për qëllime jo-fitimprurëse.

Çdo riprodhim duhet të shoqërohet me citimin e burimit origjinal si Qendra ALTAX.

Fjalë Kyçe: #premtime zgjedhore #program qeverises #dialog deliberativ #analiza #buxheti #prioritete #politike #pergjegjshmeri financiare #transparence #kapacitete fiskale #permbushje

Kodi JEL: D72, E62, H50, P11

© Të gjitha të drejtat e rezervuara nga **Qendra ALTAX**.

Konsiderata

(Shqip) Ky dokument është një produkt i bashkëpunimit mes një grupi të gjerë kontribuesish – autorëve, ekspertëve, përpunuesve të të dhënave dhe stafit mbështetës nën drejtimin e Drejtoreshës Ekzekutive. Lexuesit dhe ndjekësit janë një komponent kyç për vijimësinë e punës.

ALTAX nëpërmjet këtij dedikimi falënderonë autorët, si kontribuesit kryesorë. Me analizën e tyre ata kanë kryer një punë të rëndësishme në modelimin dhe analizimin e problematikave ekonomike dhe politike. Nga produkti analizës kanë siguruar saktësinë dhe renditjen e të dhënave statistikore, si dhe strukturimin e argumenteve dhe përfundimeve për temën kryesore të infrastrukturës dhe transportit.

Me këtë rast falënderojmë edhe përpunuesit e të dhënave statistikore, të cilët kanë ndihmuar në ilustrimin e analizës së plotë, duke identifikuar dhe përshkruar momentet kyçe që lidhen me temat ekonomike dhe politike.

Një falënderim i veçantë është për ekspertët që bashkëpunojnë vullnetarisht me ALTAX. Nga komunikimi me ta janë marrë mendime profesionale dhe etike që kanë ndikuar në përmirësimin e dokumentit.

Një falënderim i veçantë shkon për dizajnerin për formatimin profesional të bërë këtij publikimi si dhe për ndihmën në vijimësi duke kontribuar në aksesin dhe përdorimin praktik të dokumentit nga lexuesit në aplikacionin ALTAX që mund të shkarkohet në [App Store](#) dhe [Google Play](#).

Kjo analizë është drejtuar dhe koordinuar nga Drejtoresh ekzekutive e ALTAX, e cila ka mbikëqyrur procesin e hartimit të analizës, si dhe promovimin e vizionit të organizatës nëpërmjet gjithë produkteve të ALTAX

Falënderimi i ALTAX drejtohet edhe për lexuesit dhe ndjekësit. Ata luajnë një rol të rëndësishëm për motivimin e vazhdueshëm të ALTAX në publikimin e analizave të tjera dhe në ruajtjen e objektivit për të qenë një komentator i politikave fiskale dhe ekonomike në Shqipëri dhe më gjerë.

Për komente dhe sqarime, ju mund të na kontaktoni duke shkruar tek info@altax.com

Acknowledgement

(English) This document is a product of collaboration between a wide group of contributors – authors, experts, data processors and support staff – under the leadership of the Executive Director. Readers and followers are a key component for the continuity of the work.

ALTAX through this dedication thanks the authors, as the main contributors. With their analysis, they have done an important job in modeling and analyzing economic and political issues. From the analysis product, they have ensured the accuracy and ordering of statistical data, as well as the structuring of arguments and conclusions on the main topic of infrastructure and transport.

On this occasion, we also thank the statistical data processors, who have helped illustrate the complete analysis, by identifying and describing key moments related to economic and political topics.

A special thanks goes to the experts who voluntarily cooperate with ALTAX. From communication with them, professional and ethical opinions have been obtained that have influenced the improvement of the document.

A special thanks goes to the designer for the professional formatting of this publication and for the ongoing assistance by contributing to the access and practical use of the document by readers in the ALTAX application that can be downloaded from the [App Store](#) and [Google Play](#).

This analysis was directed and coordinated by the Executive Director of ALTAX, who has overseen the process of drafting the analysis, as well as the promotion of the organization's vision through all ALTAX products

ALTAX's thanks are also addressed to its readers and followers. They play an important role in the continuous motivation of ALTAX in publishing other analyses and in maintaining the objective of being a commentator on fiscal and economic policies in Albania and beyond.

For comments and clarifications, you can contact us by writing to info@altax.com

Follow ALTAX and Polifakt on social media, Web and in our App

[FISKALISTI](#)

You are placed in our focus and
We are at your attention creating together!

[ALTAX - POLIFAKT](#)

We publish and distribute information,
ongoing analysis and studies.

[ALTAX](#)

Communicate through social media addresses

[ALTAX](#)

Watch our informative and educational videos

[ALTAX.AL](#)

Read and download unique analyses and studies

[POLIFAKT.AL](#)

Look at how many political promises have been kept.

[App Store](#)
[Google Play](#)

Download the application to have it delivered directly to your cell phone.

A relationship about the commonalities that unite us in everyday life.

Prioriteti në parandalimin e sëmundjeve

- **Synimi.** Ofrimi i përparësisë për parandalimin e sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme.
- **Qëllimi.** Rritja e ndërgjegjësimit dhe promovimi i strategjive parandaluese për të reduktuar shtrirjen e sëmundjeve që ndodhin për shkak të stilit të jetesës apo infeksioneve.
- **Pritshmëri.** Përmirësimi i shëndetit të popullsisë dhe reduktimi i barrës shëndetësore nga sëmundjet e parandalueshme.

I japim përparësi parandalimit të sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme

A. Analizë e Programit të parandalimit të Sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme në Shqipëri (2021-2025)

Për analizën e ecurisë së Programit të Parandalimit të Sëmundjeve të Transmetueshme dhe Jo të Transmetueshme në Shqipëri (2021-2025), mund të shqyrtojmë disa aspekte kyçe që ndihmojnë në vlerësimin e përmbushjes së objektivave dhe qëllimeve të programit.

Ky program është një përpjekje e sistemit shëndetësor shqiptar për të ulur incidencën dhe përhapjen e sëmundjeve, duke implementuar masa parandalimi dhe edukimi për komunitetin.

1. Qëllimet dhe Objektivat e programit

- **Parandalimi i sëmundjeve të transmetueshme:** Këtu përfshihet eliminimi i sëmundjeve infektive si tuberkulozi, HIV/AIDS, hepatiti dhe sëmundje të tjera infektive që ndikojnë në shëndetin publik.
- **Parandalimi i sëmundjeve jo të transmetueshme:** Fokusimi kryesor është parandalimi i sëmundjeve si sëmundjet kardiovaskulare, diabeti, kanceri dhe çrregullimet shëndetësore të lidhura me shëndetin mendor dhe stilin e jetesës.
- **Përmirësimi i sistemit të shëndetit publik dhe qasja më e gjerë ndaj të rinjve dhe grupeve vulnerabël.**

2. Strategjitë dhe aktivitetet kryesore

- **Fushatat e informimit dhe edukatës shëndetësore:** Shtrirja e fushatave për rritjen e ndërgjegjësimit mbi praktikat e shëndetshme, si konsumimi i ushqimeve të shëndetshme, shmangia e alkoolit, duhanit dhe drogërave.
- **Fushatat e vaksinimit dhe mbrojtja nga sëmundjet infektive:** Implementimi i programeve për vaksinimin e fëmijëve dhe të rinjve, si dhe ofrimi i shërbimeve shëndetësore të domosdoshme për shtresat më të rrezikuara.
- **Programet e monitorimit dhe grumbullimit të të dhënave:** Implementimi i sistemeve për mbledhjen dhe analizimin e të dhënave të sëmundjeve dhe ndikimit të masave parandaluese.

3. Vlerësimi i ecurisë deri tani

- **Përmirësimi i ndjekjes së sëmundjeve:** Programet e mbikëqyrjes kanë rezultuar të suksesshme në identifikimin dhe ndjekjen e rasteve të reja të sëmundjeve infektive dhe jo infektive. Disa nga masat kanë arritur të ulën incidencën e tuberkulozit dhe të infeksioneve të tjera.

- **Edukimi dhe ndërgjegjësimi:** Ka pasur një rritje të ndërgjegjësimit për rëndësinë e parandalimit të sëmundjeve jo të transmetueshme si sëmundjet kardiovaskulare dhe diabeti, megjithatë mbetet ende një çështje e rëndësishme që kërkon më shumë angazhim dhe investim.
- **Vaksinimi dhe parandalimi i sëmundjeve infektive:** Programet e vaksinimit janë rritur, por ende mund të shohim sfida në mbulimin e grupeve të tjera vulnerabël dhe në zonat rurale, ku qasja në shërbime mund të jetë e kufizuar.
- **Vështirësitë e grupeve vulnerabël:** Grupi i popullatës që jeton në kushte të vështira socio-ekonomike ka hasur vështirësi në aksesin në shërbime shëndetësore dhe në edukimin shëndetësor.

4. Sfida dhe problematikat kryesore

- **Mbështetje e pamjaftueshme buxhetore:** Financimi i programit shpeshherë është i kufizuar, duke krijuar pengesa për implementimin e masave dhe aktiviteteve të nevojshme.
- **Probleme me infrastrukturën e shëndetësisë publike:** Pavarësisht përpjekjeve, infrastruktura e disa spitaleve dhe qendrave shëndetësore mbetet e pamjaftueshme, duke kufizuar mundësinë për ofrimin e shërbimeve në nivelin më të lartë.
- **Mungesa e burimeve njerëzore:** Ka një nevojë të madhe për më shumë profesionistë shëndetësorë të kualifikuar dhe për trajnimin e vazhdueshëm të atyre që punojnë në parandalimin dhe trajtimin e sëmundjeve.

Investimi më i madh në infrastrukturë dhe burime njerëzore do të ndihmonte në përmirësimin e kapaciteteve për parandalimin e sëmundjeve.

Aktivitetet edukative duhet të shtrihen më shumë dhe të jenë më të personalizuara për grupet e ndryshme të popullsisë, duke marrë parasysh aspektet kulturore dhe sociale.

Një vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet grupeve vulnerabël, veçanërisht atyre që jetojnë në zonat rurale dhe në kushte të vështira socio-ekonomike.

Ecuria e Programit ka treguar përparime të dukshme, sidomos në fushat e vaksinimit dhe edukatës shëndetësore. Megjithatë, programi ka ende sfida të mëdha për t'u përballur, veçanërisht në lidhje me infrastrukturën e shëndetësisë dhe mbështetje financiare. Përpjekjet e vazhdueshme dhe përmirësimi i politikave të shëndetësisë janë thelbësore për të arritur qëllimet afatgjata të programit.

B. Kuadri rregullator i Programit të parandalimit të Sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme në Shqipëri

Për të analizuar kuadrin rregullator të Programit të Parandalimit të Sëmundjeve të Transmetueshme dhe Jo të Transmetueshme në Shqipëri (2021-2025), duke përfshirë përputhshmërinë me Strategjinë Kombëtare të Shëndetësisë, politikat për sektorin, kontekstin e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDG) dhe angazhimet e vendit në

kuadër të integritimit në Bashkimin Evropian (BE), është e rëndësishme të shqyrtohen disa dokumente dhe përpjekje ndërkombëtare.

1. Kuadri Rregullator i Programit të Parandalimit të Sëmundjeve (2021-2025)

Përputhja e programit me kuadrin rregullator është e lidhur ngushtë me:

Korniza Kombëtare e Shëndetësisë (2021-2030), e cila është një dokument i bazuar në qasje të integruar dhe gjithëpërfshirëse për sistemin shëndetësor. Kjo strategji është një element kyç i politikave të shëndetit dhe është ndërtuar për të siguruar mbulimin shëndetësor universal, duke u fokusuar në parandalimin e sëmundjeve dhe promovimin e shëndetit. Kjo strategji mbështet masat parandaluese për sëmundjet infektive dhe jo infektive, si dhe kujdesin shëndetësor gjithëpërfshirës.

Korniza për përmirësimin e shërbimeve shëndetësore dhe zhvillimin e shëndetit publik ka për qëllim të sigurojë një sistem të shëndetësisë që mund të përballojë sfidat e reja, përfshirë ato të lidhura me ndryshimet klimatike, urbanizimin dhe stilet e jetesës të padëshiruara.

Këto kuadra janë të drejtuara nga politika e qeverisë shqiptare për të përmirësuar shëndetin publik dhe janë pjesë e bashkëpunimit të Shqipërisë me partnerët ndërkombëtarë, përfshirë organet e BE-së.

2. Përputhshmëria me SDG (Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm)

Programi për parandalimin e sëmundjeve është në përputhje me disa nga Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDG), të cilët janë të theksuar në Agjendën 2030 të Kombeve të Bashkuara. Disa nga SDG-të që janë të lidhura ngushtë me programin janë:

SDG 3: Sigurimi i një jete të shëndetshme dhe promovimi i mirëqenies për të gjithë në çdo moshë. Ky objektiv mbështet përpjekjet për të ulur vdekshmërinë nga sëmundjet infektive dhe jo infektive, si dhe promovon parandalimin e këtyre sëmundjeve.

SDG 6: Sigurimi i ujit të pastër dhe kushteve sanitare. Ky objektiv lidhet ngushtë me parandalimin e sëmundjeve që shpërndahen përmes ujit të ndotur dhe kushteve sanitare të papërshtatshme.

SDG 10: Reduktimi i pabarazive. Programet e parandalimit të sëmundjeve gjithashtu kontribuojnë në reduktimin e pabarazive shëndetësore, duke ofruar mundësi për shërbime më të mira dhe të barabarta për të gjithë qytetarët, përfshirë grupet vulnerabël.

Kjo qasje e integruar ndihmon në arritjen e një shoqërie të shëndetshme dhe të qëndrueshme, duke përmbyshur nevojat e qytetarëve dhe duke mbështetur zhvillimin e qëndrueshëm.

3. Politikat dhe Strategjitë për Shëndetësinë në Shqipëri (2021-2025)

Strategjia Kombëtare e Shëndetësisë 2021-2030: Ky dokument është përditësuar dhe përshtatur me qëllimet e shëndetësisë për të mbështetur arritjen e SDG-ve, me një fokus të veçantë në parandalimin dhe trajtimin e sëmundjeve infektive dhe jo infektive. Strategjia është projektuar për të siguruar një mbulim gjithëpërfshirës të shërbimeve shëndetësore, përfshirë financimin e duhur për sektorin dhe sigurimin e aksesit në shërbime për të gjithë.

Politikat për Rritjen e Financimit në Shëndetësi: Një prioritet për periudhën 2021-2025 është të sigurohet një rritje e financimit për shëndetësinë, përfshirë mbështetje për shërbimet e parandalimit dhe edukatës shëndetësore. Ky mbështetje është pjesë e angazhimeve që Shqipëria ka për të përmbushur kërkesat e BE-së në kuadër të integritit dhe është në përputhje me politikat evropiane të shëndetit publik.

Politikat për Përmirësimin e Infrastruktura Shëndetësore: Për të arritur objektivat e shëndetit publik dhe për të mbështetur parandalimin e sëmundjeve, është e nevojshme që të investohet në infrastrukturën shëndetësore dhe në burimet njerëzore. Politikat e integruara për shëndetësinë janë në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare dhe kërkesat e BE-së.

4. Përputhshmëria me Marrëveshjet dhe Angazhimet për Integrimin në BE

Shqipëria ka angazhime të forta për integrimin në BE, dhe një pjesë e rëndësishme e këtyre angazhimeve përfshin përputhshmërinë me politikat dhe rregullat e BE-së në sektorin e shëndetësisë. Kjo përfshin:

Akomodimi i rregullave të BE-së për shëndetësinë: Shqipëria është angazhuar për të adoptuar standardet e BE-së për shëndetin publik, duke përfshirë parandalimin dhe menaxhimin e sëmundjeve. Ky angazhim është reflektuar në Politikën Kombëtare të Shëndetësisë, të cilat janë në përputhje me legjislacionin e BE-së dhe që ndihmojnë në arritjen e synimeve të integritit.

Koordinimi me mekanizmat e BE-së për mbështetje teknike dhe financiare: Për të zbatuar strategjitë dhe politikat shëndetësore, Shqipëria ka përfituar nga mbështetje teknike dhe financiare nga BE për të përmbushur kërkesat e integritit dhe për të modernizuar sistemin shëndetësor në përputhje me normat e BE-së.

C. Tendencat historike në alokimet fiskale dhe performanca në sektorin përkatës

Për të vlerësuar dhe komentuar alokimet dhe kostot direkte dhe indirekte të Programit të Parandalimit të Sëmundjeve të Transmetueshme dhe Jo të Transmetueshme në Shqipëri (2021-2025), duhet të shqyrtojmë dy aspekte kryesore:

- 1. Alokimet buxhetore për sektorin shëndetësor dhe për programin specifik të parandalimit të sëmundjeve.**
- 2. Kostot direkte dhe indirekte të shpenzimeve shëndetësore në këtë periudhë.**

Për këtë, është e nevojshme të merret parasysh që alokimet dhe kostot mund të ndikohen nga disa faktorë si: politikat e financimit, prioritetet e qeverisë, angazhimet ndërkombëtare, dhe objektivat e përmbushjes së SDG-ve dhe angazhimeve për integrim në BE.

1. Alokimet dhe Buxhetet për Shëndetësinë (2021-2025)

Alokimet e Buxhetit për Sektorin Shëndetësor

Në vitet e fundit, buxheti i sektorit shëndetësor në Shqipëri ka pasur një tendencë për të u rritur, me qëllim përmirësimin e cilësisë së shërbimeve shëndetësore dhe forcimin e

kapaciteteve për parandalimin e sëmundjeve. Buxheti për shëndetësinë është ndarë në disa kategori kryesore, që përfshijnë:

Shpenzimet për shëndetësinë parandaluese: Këto përfshijnë financimin e fushatave të edukatës shëndetësore, vaksinimit, programet e higjienës, dhe shërbimet parandaluese për sëmundjet infektive dhe jo infektive. Për vitet 2021-2025, është planifikuar një rritje e financimit për këto aktivitete, me qëllim reduktimin e incidencës së sëmundjeve.

Shpenzimet për shërbimet shëndetësore bazë dhe përkujdesin shëndetësor në nivel lokal: Këto përfshijnë investimet në infrastrukturën shëndetësore të nivelit të parë (qendrat shëndetësore) dhe trajnimin e stafit. Në këtë kuadër, Shqipëria ka alokuar fonde për renovimin dhe modernizimin e këtyre shërbimeve, duke u fokusuar gjithashtu në sigurinë dhe aksesin për të gjithë qytetarët.

Alokimet për trajtimin e sëmundjeve jo infektive: Pjesë të rëndësishme të buxhetit janë dedikuar për trajtimin dhe parandalimin e sëmundjeve të lidhura me jetesën, si sëmundjet kardiovaskulare, diabeti dhe kanceri. Ky është një segment i rëndësishëm, pasi Shqipëria ka një shkallë të lartë të sëmundjeve jo infektive, që kërkojnë investime në trajtimin dhe mbështetje afatgjatë.

Përfitimet nga ndihma dhe mbështetje ndërkombëtare: Shqipëria ka përfituar gjithashtu mbështetje financiare dhe teknike nga BE dhe organizata ndërkombëtare (si OBSH), të cilat kanë kontribuar në buxhetin e parandalimit të sëmundjeve.

Vlerësimi i Alokimeve (2021-2025)

Për periudhën 2021-2025, alokimet buxhetore janë rritur, por ende është e nevojshme që të ketë një planifikim më të detajuar dhe specifik për programet parandaluese dhe menaxhimin e sëmundjeve. Një sfidë qëndron në ndarjen efektive të fondeve dhe sigurimin e përdorimit të duhur të tyre për arritjen e objektivave të shëndetit publik dhe SDG-ve.

2. Kostot Direkte dhe Indirekte

Sëmundjet e Transmetueshme: Në vitin 2023, incidenca e **tuberkulozit** ishte 15 raste për 100,000 banorë, ndërsa për **hepatitin viral** ishte 20 raste për 100,000 banorë. Këto shifra janë të papranueshme për një shtet që synon përmirësimin e shëndetit të popullsisë.

Sëmundjet Jo të Transmetueshme: Prevalenca e **hipertensionit** ishte 35% e popullsisë mbi 18 vjeç, ndërsa **diabeti** ishte 8%. Këto shifra janë alarmante dhe kërkojnë ndërhyrje të menjëhershme.

Kostot Direkte

Kostot direkte përfshijnë ato shpenzime që janë të lidhura drejtpërdrejt me ofrimin e shërbimeve shëndetësore dhe aktiviteteve parandaluese. Këto mund të përfshijnë:

Shpenzimet për shërbime shëndetësore: Kjo përfshin pagesat për shërbimet e trajtimit të sëmundjeve infektive dhe jo infektive, vaksinimit, dhe terapi për pacientët. Për programet e parandalimit të sëmundjeve infektive, një pjesë e konsiderueshme e shpenzimeve është për vaksina dhe shërbime të tjera të parandalimit (si skanimet dhe kontrollin e sëmundjeve).

Shpenzimet për fushatat edukative dhe parandalim: Në kuadër të përpjekjeve për të promovuar shëndetin dhe parandalimin, janë alokuar fonde për aktivitete ndërgjegjësimi dhe kampanja edukative që synojnë uljen e faktorëve të rrezikut dhe përmirësimin e stilit të jetesës.

Kostot Indirekte

Kostot indirekte janë ato që nuk janë të lidhura drejtpërdrejt me ofrimin e shërbimeve, por që lidhen me pasojat e sëmundjeve dhe mungesën e produktivitetit në shoqëri, përfshirë:

- **Kushtet e punës dhe prodhimit:** Sëmundjet, veçanërisht ato jo infektive, si sëmundjet kardiovaskulare dhe diabeti, mund të çojnë në humbje të produktivitetit, si dhe shpenzime të mëdha për kujdesin shëndetësor afatgjatë.
- **Shpenzimet për paaftësi dhe invaliditet:** Sëmundjet e rënda dhe ato kronike mund të çojnë në paaftësi, duke shkaktuar nevojën për ndihmë sociale dhe rritje të shpenzimeve të lidhura me invaliditetin.
- **Shpenzimet e mundshme nga ngarkesat shëndetësore afatgjatë:** Për shumë sëmundje, veçanërisht ato jo infektive, shpenzimet për trajtim të gjatë mund të jenë shumë të mëdha dhe mund të ndikojnë në sistemin e shëndetësisë dhe financat publike.

Vlerësimi i Kostove (2021-2025)

- **Rritja e kostove për parandalimin e sëmundjeve:** Pavarësisht rritjes së alokimeve për parandalim, është e rëndësishme që Shqipëria të mbajë një balancë mes investimeve në trajtim dhe parandalim. Nëse programet parandaluese janë efektive, ato mund të reduktojnë kostot afatgjatë që lidhen me trajtimin e sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme.
- **Kostot indirekte janë të larta:** Edhe pse Shqipëria ka bërë përpjekje për të përmirësuar sistemin e shëndetësisë, kostot indirekte janë ende të larta, duke pasur parasysh prevalencën e lartë të sëmundjeve kronike dhe çështjeve shëndetësore.

Alokimet dhe kostot për sektorin shëndetësor janë një asistent kyç për zbatimin e programit të parandalimit të sëmundjeve në Shqipëri, dhe kërkojnë menaxhim të kujdesshëm për të maksimizuar ndikimin e investimeve dhe për të ulur kostot afatgjata.

3. Shpenzimet Buxhetore për Shëndetësinë

Për periudhën 2021-2025, alokimi buxhetor për sektorin shëndetësor është rritur me synimin për të mbështetur programet parandaluese dhe për të përmirësuar kapacitetet për trajtimin e sëmundjeve. Kjo përfshin shpenzimet për sëmundjet e transmetueshme dhe jo të transmetueshme.

Sëmundjet e Transmetueshme (ST)

Shpenzimet për trajtimin dhe parandalimin e sëmundjeve të transmetueshme përfshijnë:

- **Programet e vaksinimit** (për grykët, difterinë, poliomielitin, etj.), që janë të financuara nga buxheti kombëtar dhe mbështetje ndërkombëtare. Vaksinat janë një nga shpenzimet kryesore që janë alokuar për këtë grup sëmundjesh. Vaksinimi mund të përbëjë rreth 10-15% të buxhetit të shpenzimeve për parandalimin e sëmundjeve.

- **Fushatat e edukatës shëndetësore dhe higjienës** për parandalimin e përhapjes së sëmundjeve infektive (p.sh., HIV/AIDS, tuberkulozi). Këto mund të përfaqësojnë rreth 5-10% të alokimit total për shëndetin.
- **Shpenzimet për trajtimin e infeksioneve dhe epidemive:** Këto përfshijnë trajtimin e pacientëve të infektuar me sëmundje infektive, që mund të ndihmojnë në stabilizimin e përhapjes së këtyre sëmundjeve.

Sëmundjet Jo të Transmetueshme (SNT)

Shpenzimet për trajtimin dhe parandalimin e sëmundjeve jo të transmetueshme (SNT), si sëmundjet kardiovaskulare, diabeti dhe kanceri, janë një barrë më e madhe për sistemin shëndetësor dhe ekonominë:

- **Shpenzimet për trajtimin e sëmundjeve kardiovaskulare:** Përfshijnë trajtimin e pacientëve me sëmundje të zemrës dhe të enëve të gjakut. Këto mund të përbëjnë deri në 40% të buxhetit të shpenzimeve për sëmundjet kronike dhe jo infektive.
- **Shpenzimet për trajtimin e diabetit:** Përdorimi i barnave dhe shërbimeve të tjera, si dhe monitorimi i gjendjes shëndetësore të pacientëve, mund të arrijnë deri në 10% të shpenzimeve për sëmundje të tjera kronike.
- **Shpenzimet për trajtimin e kancerit:** Një nga shpenzimet më të larta për trajtimin e SNT-ve, veçanërisht për terapitë onkologjike, që mund të përbëjnë deri në 20% të shpenzimeve totale për trajtimin e SNT-ve.

Përmbledhje e Buxhetit për Sëmundjet e Transmetueshme dhe Jo të Transmetueshme (2021-2025)

- Për **sëmundjet e transmetueshme**, shpenzimet mund të arrijnë deri në **15%-20%** të totalit të shpenzimeve shëndetësore kombëtare.
- Për **sëmundjet jo të transmetueshme**, shpenzimet mund të përbëjnë një pjesë më të madhe, duke arritur deri në **60%-70%** të shpenzimeve për shëndetin.

4. Vlerësimi mbi Kostot direkte dhe indirekte për sëmundjet

Kostot Direkte

Shpenzimet për trajtimin e pacientëve: Ky segment përfshin pagesat për shërbime spitalore, ilaçe, trajtime të specializuara dhe mund të përfshijë shpenzimet për shërbime të tjera shëndetësore. Për sëmundjet infektive, kjo mund të jetë më e ulët, por për sëmundjet kronike, sidomos SNT-të, është më e lartë.

- **Shpenzimet për trajtimin e sëmundjeve infektive:** Disa vlerësime sugjerojnë se Shqipëria mund të harxhojë rreth **20 milionë euro** çdo vit për trajtimin e sëmundjeve të transmetueshme (si HIV/AIDS, tuberkuloz, etj.).
- **Shpenzimet për trajtimin e sëmundjeve jo infektive:** Për sëmundje si sëmundjet kardiovaskulare dhe diabeti, Shqipëria mund të harxhojë rreth **100 milionë euro** çdo vit për shërbime spitalore dhe trajtim të afatgjatë.

Kostot Indirekte

- **Humor i prodhimit dhe paaftësi:** Sëmundjet kronike dhe infektive kanë një ndikim të madh në humbjen e produktivitetit. Përdorimi i kohës për trajtimin dhe kujdesin shëndetësor mund të çojë në humbje të produktivitetit të individëve. Sipas disa analizave, këto humbje mund të arrijnë deri në **0.5-1% të PBB-së** për vit.
- **Kostot për paaftësinë dhe invaliditetin:** Sëmundjet si kanceri dhe sëmundjet kardiovaskulare shpesh shkaktojnë paaftësi të përhershme, që rrisin shpenzimet e asistencës sociale dhe kujdesit afatgjatë. Këto mund të jenë të rëndësishme, me kostot që mund të arrijnë **20 milionë euro** çdo vit.

Llogaritje e Kostove Direkte dhe Indirekte (2021-2025)

Për periudhën 2021-2025, mund të bëhet një llogaritje e mundshme e kostove totale që përfshin të dyja kategoritë e sëmundjeve:

Kostot direkte për 2021-2025 (shëndetësore)

- Sëmundjet e Transmetueshme: **100 milionë euro** (5 milionë euro për vit)
- Sëmundjet Jo të Transmetueshme: **500 milionë euro** (100 milionë euro për vit)

Kostot indirekte për 2021-2025 (humor i prodhimit, paaftësi)

- Sëmundjet e Transmetueshme: **40 milionë euro** (2 milionë euro për vit)
- Sëmundjet Jo të Transmetueshme: **100 milionë euro** (20 milionë euro për vit)

Në total, për periudhën 2021-2025, Shqipëria mund të harxhojë një total të përlllogaritur të kostove që lidhen me Sëmundjet e Transmetueshme dhe Jo të Transmetueshme, që përfshin si kostot direkte ashtu edhe ato indirekte, të cilat mund të variojnë nga **700 milionë deri në 800 milionë euro**. Këto shpenzime kanë një ndikim të rëndësishëm në buxhetin e shtetit dhe në përpjekjet për të mbështetur politikën e shëndetit publik dhe integrimin në BE.

5. Vlerësimi, i Alokimeve buxhetore për Programin deri në 2025

1. Alokimet Buxhetore dhe Financimi

Buxheti i përgjithshëm për shëndetësinë në vitin 2021 ishte 3.5% e PBB-së, me një rënie të vazhdueshme deri në vitin 2024. Në vitin 2024, **alokimet për parandalimin e sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme janë rreth 1.2 miliardë lekë**, që përbëjnë 3% të buxhetit total të shëndetësisë. Ky buxhet mbulon aktivitete si fushata ndërgjegjësimi, vaksinimi dhe përmirësimi i infrastrukturës shëndetësore.

Rritja e alokimeve në 2024 dhe 2025 është pozitive, por ka nevojë për një rishikim të thelluar të përqendrimit të financave. Pjesa më e madhe e alokimeve duhet të fokusohet në **parandalimin e sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme**, duke përfshirë investime të mëdha në **teknologjinë mjekësore dhe trajtimin e sëmundjeve të rëndësishme për shëndetin publik**.

Mundësia për të **shpërndarë më mirë alokimet** për të siguruar që parandalimi dhe trajtimi të kenë një ekuilibër më të mirë. Për shembull, mund të rritet ndarja e fondeve për **trajtime**

profesionale dhe fushata edukative, dhe duhet të sigurohet që të mos ulen **shpenzimet për vaksina dhe barna**.

Infrastruktura duhet të përfshijë jo vetëm ndërtimin dhe rinovimin e qendrave, por dhe investimin në pajisje mjekësore moderne dhe teknologji për diagnostikim.

2. Kërkesat Infrastrukturore dhe Administrative

Infrastruktura Shëndetësore: Për vitin 2025, është planifikuar **ndërtimi i 5 qendrave të reja shëndetësore** dhe rinovimi i 10 të tjerave. Ky plan është i nevojshëm për të mbuluar zonat rurale dhe periferike.

Kapaciteti Administrativ: Trajnime të vazhdueshme për **500 profesionistë të shëndetësisë** në fushën e parandalimit dhe edukatës shëndetësore janë parashikuar deri në vitin 2025.

3. Ndikimi Afatgjatë dhe Sfidat

Ndikimi Afatgjatë: Përmirësimi i parandalimit do të çojë në **uljen e incidencës së sëmundjeve**, **reduktimin e ngarkesës për sistemin shëndetësor** dhe **ritjen e cilësisë së jetës** për qytetarët.

Sfidat: Mungesa e burimeve financiare dhe nevoja për **koordinim ndërinstytucional** janë disa nga sfidat kryesore.

Për të përballuar këto sfida, duhet të angazhohen partnerë të jashtëm dhe të **shtohen investimet në sisteme të menaxhimit të burimeve financiare**, duke përfshirë përmirësimin e menaxhimit të fondeve dhe rishikimin e proceseve administrative.

4. Rreziqet dhe Mundësitë

Rreziqet: Përhapja e varianteve të reja të sëmundjeve infektive dhe mundësia e financimit të pamjaftueshëm mund të ndikojnë negativisht në realizimin e objektivave.

Mundësitë: Përfshirja e partnerëve ndërkombëtarë dhe përdorimi i **teknologjisë moderne** mund të ofrojnë mundësi për përmirësimin e parandalimit dhe edukatës shëndetësore.

Përparimet në programin e parandalimit të sëmundjeve deri në vitin 2025 janë pozitive, por janë të nevojshme disa rishikime të menaxhimit të financave dhe përmirësimi i infrastrukturës dhe kapaciteteve për të arritur objektivat e vendosura.

D. Vlerësimi i Programit "I japim përparësi parandalimit të sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme"

Ky vlerësim fokusohet në analizimin e përmbushjes së premtimit për përparësi ndaj parandalimit të sëmundjeve, duke përdorur kritere të ndryshme për të matur suksesin dhe mundësitë për përmirësim.

Këto kritere përfshijnë arritjet sasiore, përputhjen me angazhimet financiare, afatet kohore, cilësinë e implementimit, ndikimin dhe vlerësimet nga palët e interesuara.

Më poshtë janë analizuar secili prej këtyre elementeve.

1. Arritjet Sasiore

Vlerësimi: Përmbushje e pjesshme

Pozitiv:Vaksinimi dhe parandalimi: Vaksinimi masiv kundër COVID-19 dhe fushatat për parandalimin e sëmundjeve infektive kanë pasur sukses. Ka pasur rritje të ndërgjegjësimit për sëmundjet kronike si diabeti dhe hipertensioni.

Parandalimi i sëmundjeve infektive: Programet për tuberkulozin dhe hepatitin kanë përmirësime, por ende nuk janë të plota.

Mangësi:Sëmundjet infektive dhe jo infektive: Në disa zona rurale dhe për grupet vulnerabël, përpjekjet kanë qenë të pamjaftueshme, dhe ka pasur vështirësi në arritjen e popullatës më të rrezikuar.

2. Përafrimi me Zotimet Financiare

Vlerësimi: Pjesërisht i realizuar

Pozitiv:Rritja e buxhetit për parandalimin e sëmundjeve dhe përmirësimi i shërbimeve ka pasur një fokus të qartë në vitet e fundit.

Mangësi:Përdorimi i fondeve: Raportet e auditimit kanë identifikuar përdorim të pasigurt të fondeve, si dhe vonesa në disa projekte, duke përfshirë ndërtimin e qendrave shëndetësore dhe infrastruktura shëndetësore.

3. Afati Kohor i Zbatimit

Vlerësimi: Afat i realizuar pjesërisht

Pozitiv:Disa objekte, si vaksinimi kundër COVID-19 dhe fushatat edukative, janë realizuar në afatet e parashikuara.

Mangësi:Vonesa në projekte: Projekte të tilla si ndërtimi i qendrave shëndetësore dhe përmirësimi i kushteve për trajtimin e sëmundjeve kronike kanë hasur vonesa të konsiderueshme.

4. Cilësia e Zbatimit

Vlerësimi: Cilësi mesatare

Pozitiv:Rritja e angazhimit të profesionistëve të shëndetësisë dhe trajnimi i vazhdueshëm kanë pasur ndikim pozitiv në disa zona.

Mangësi:Infrastrukturë e dobët dhe kapacitete të kufizuara në disa qendra shëndetësore kanë penguar implementimin e masave për parandalimin e sëmundjeve, sidomos në zonat rurale dhe më të izoluar.

5. Komentet nga Palët e Interesuara

Vlerësimi: Reagime pozitive dhe kritika konstruktive

Pozitiv: Mbështetje ndërkombëtare dhe lokale përpjekjet për parandalimin e sëmundjeve janë vlerësuar pozitivisht, duke përfshirë rritjen e ndërgjegjësimit dhe angazhimin institucional.

Mangësi: Shqetësime nga qytetarët dhe organizatat lokale: Ka shqetësime për mbulimin e grupeve vulnerabël, veçanërisht në zonat rurale, dhe mungesën e informacionit të qartë dhe të aksesueshëm për parandalimin.

6. Ndikimi në Komunitet

Vlerësimi: Ndikim i konsiderueshëm, por i kufizuar

Pozitiv: Përmirësimi i ndërgjegjësimit dhe rritja e përdorimit të shërbimeve shëndetësore për parandalimin e sëmundjeve kanë pasur ndikim pozitiv.

Mangësi: Ndikimi në zona rurale ka qenë më i kufizuar, dhe disa grupe të marginalizuara kanë pasur vështirësi në qasjen në shërbime.

7. Auditimet dhe Monitorimet

Vlerësimi: Monitorim dhe auditim të rregullt

Pozitiv: Monitorimi dhe auditimi i rregullt i shpenzimeve dhe përdorimit të fondeve kanë siguruar transparencë dhe kanë identifikuar mangësitë në implementimin e masave.

Mangësi: Nevoja për transparencë më të madhe në përdorimin e fondeve dhe përmirësimin e alokimeve të sigurta.

Ky vlerësim tregon se qeveria ka bërë përpjekje të konsiderueshme për të parandalur sëmundjet, megjithatë, ka ende mangësi në mbulimin e popullatës vulnerabël dhe implementimin efikas në disa zona, veçanërisht rurale.

Për të ofruar një vlerësim më të detajuar të përmbushjes së premtimit qeveritar për parandalimin e sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme në Shqipëri, mund të shqyrtojmë të dhënat buxhetore të 4 viteve të fundit (2019-2023), duke u fokusuar në alokimet buxhetore për shëndetësinë, shpenzimet për parandalimin e sëmundjeve, investimet në infrastrukturë dhe programet shëndetësore.

E. Alokimet buxhetore për programin 2020 - 2025

Buxheti për Shëndetësinë në Shqipëri për periudhën 2020 - 2025 ka kaluar përmes disa fazave të rëndësishme, të lidhura kryesisht me pasojat e pandemisë së COVID-19, rritjen e investimeve për infrastrukturën shëndetësore dhe prioritetet për parandalimin e sëmundjeve.

Për vitet e përmendura, është e rëndësishme të sqarojmë që një pjesë e konsiderueshme e buxhetit për çdo vit është e alokuar për pagesat për ish-të përndjekurit politikë dhe përkujdesjen sociale.

Pjesa e buxhetit që shkon për ish-të përndjekurit dhe përkujdesjen sociale është e rëndësishme, pasi kjo mbështetje ka për synim të ofrojë dëmshpërblim dhe trajtim për ata që kanë vuajtur gjatë periudhës komuniste në Shqipëri. Kjo ndihmë është afërsisht 29-30

miliardë lekë çdo vit, duke ulur mundësinë e alokimit të buxheteve të tjera për sektorët e shëndetësisë dhe zhvillimit social.

Pjesa tjetër e mbetur përdoret për financimin e sistemit shëndetësor, duke përfshirë investimet për parandalimin e sëmundjeve, trajtimin e sëmundjeve infektive dhe jo-infektive, si dhe përmirësimin e infrastrukturës shëndetësore.

1. Buxheti i Shëndetësisë për vitin 2020-2025

Buxheti sipas viteve ndahet si më poshtë:

Viti 2020 (77 miliardë lekë)

Pjesa për shëndetësinë: Rreth 47-48 miliardë lekë (pas dedikimit për ish-të përndjekurit dhe përkujdesjen sociale)

Pas shpërthimit të pandemisë COVID-19, Shqipëria rriti ndjeshëm buxhetin për shëndetësinë. Ajo ishte një periudhë e ndjeshme, ku fokusimi ishte në trajtimin e urgjencave shëndetësore si dhe në mbështetje të sistemit shëndetësor për të përballuar pasojat e COVID-19. Rreth 20% e këtij buxheti u dedikua për vaksina dhe trajtime specifike për COVID-19, si dhe investime në përmirësimin e infrastrukturës shëndetësore, përfshirë spitale dhe laboratorë. Sipas raportit të Qeverisë Shqiptare për vitin 2020, ky rritje ishte e nevojshme për të përballuar një nga krizave më të mëdha shëndetësore që ka prekur vendin.

Viti 2021 (71 miliardë lekë)

Pjesa për shëndetësinë: Rreth 41-42 miliardë lekë

Në vitin 2021, me kalimin e fazës akute të pandemisë, buxheti ra në 71 miliardë lekë. Kjo pasqyron një shtrirje më të madhe të burimeve në vaksinat kundër COVID-19 dhe për trajtimin e sëmundjeve të tjera infektive, si dhe për parandalimin e sëmundjeve të transmetueshme dhe jo të transmetueshme. Një pjesë e konsiderueshme e fondeve u përdor për strategjitë e vaksinimit masiv dhe për edukimin e popullatës për mbrojtjen nga COVID-19 dhe sëmundjet e tjera infektive.

Viti 2022 (80 miliardë lekë)

Pjesa për shëndetësinë: Rreth 50 miliardë lekë (duke përfshirë investimet për infrastruktura shëndetësore dhe trajtimin e sëmundjeve kronike).

Për vitin 2022, një nga zhvillimet më të rëndësishme ishte rritja e buxhetit për shëndetësinë në 80 miliardë lekë. Ky rritje pasqyronte prioritetin për përmirësimin e infrastrukturës shëndetësore, përfshirë ndërtimin e qendrave të reja të mjekësisë familjare dhe investimet në spitale rajonale. Kjo u pasua me një rritje të vazhdueshme të alokimeve për trajtimin e sëmundjeve kronike si hipertensioni dhe diabeti, që kanë një ndikim të madh në shëndetin e popullsisë.

Viti 2023 (85 miliardë lekë)

Pjesa për shëndetësinë: Rreth 55 miliardë lekë (investime të mëdha për spitale rajonale dhe shërbimet për parandalimin e sëmundjeve).

Në vitin 2023, buxheti për shëndetësinë u rrit në 85 miliardë lekë, duke e rritur më tej përqendrimin në shërbime për parandalimin dhe trajtimin e sëmundjeve kronike, si dhe rritjen e cilësisë së shërbimeve për sëmundjet e transmetueshme dhe jo të transmetueshme.

Viti 2024 (98 miliardë lekë)

Pjesa për shëndetësinë: Rreth 60 miliardë lekë (përfshirë përmirësimin e shërbimeve për shëndetin mendor dhe trajtimin e sëmundjeve kronike)

Në vitin 2024, buxheti arriti në 98 miliardë lekë. Kjo përfaqëson një përpjekje për të përmirësuar më tej shërbimet për parandalimin e sëmundjeve kronike dhe trajtimin e sëmundjeve të tjera. Një pjesë e madhe e fondeve u dedikua për përmirësimin e shërbimeve për shëndetin mendor, një çështje e cila ka marrë gjithnjë e më shumë rëndësi.

Për vitin 2025 (103 miliardë lekë)

Pjesa për shëndetësinë: Rreth 70 miliardë lekë (përfshirë përmirësimin e shërbimeve për shëndetin mendor dhe trajtimin e sëmundjeve kronike)

buxheti është parashikuar të arrijë 103.4 miliardë lekë (rreth 1 miliardë EUR), duke përfshirë investime të mëdha për 7.6 milionë vizita në shërbimin parësor dhe për luftën kundër sëmundjeve infektive dhe jo-infektive, duke përfshirë një angazhim të vazhdueshëm për parandalimin dhe trajtimin e sëmundjeve.

F. Ndikimi afatgjatë i Programit të parandalimit të sëmundjeve në stabilitetin ekonomik, zhvillimin social dhe qëndrueshmërinë

Programi i parandalimit të sëmundjeve deri në vitin 2025 ka potencialin për të ndikuar pozitivisht në stabilitetin ekonomik, zhvillimin social dhe qëndrueshmërinë.

1. Stabiliteti Ekonomik

- **Ulja e Kostove Shëndetësore:**
 - Investimi në parandalimin e sëmundjeve do të reduktojë ndjeshëm shpenzimet për trajtime të kushtueshme në sistemin shëndetësor. Për shembull, ulja e incidencës së sëmundjeve infektive dhe kronike do të çojë në kursime të drejtpërdrejta për spitalet dhe sistemin publik shëndetësor.
 - Sipas analizave ndërkombëtare, çdo 1 lek i investuar në parandalim gjeneron deri në 5 herë më shumë kursime në trajtime dhe humbje produktiviteti.
- **Rritja e Produktivitetit:**
 - Përmirësimi i shëndetit publik do të zvogëlojë mungesat në punë për shkak të sëmundjeve, duke rritur produktivitetin e fuqisë punëtore.
 - Popullata më e shëndetshme kontribuon më shumë në ekonominë kombëtare duke reduktuar presionin mbi sigurimet shoqërore dhe përfitimet nga shteti.
- **Zbutja e Varfërisë:**

- Shmangia e shpenzimeve katastrofike për trajtimin e sëmundjeve tek individët dhe familjet me të ardhura të ulëta do të ndihmojë në uljen e varfërisë dhe në ruajtjen e stabilitetit ekonomik të familjeve.

2. Zhvillimi Social

- **Përmirësimi i Cilësisë së Jetës:**
 - Shëndeti më i mirë i popullsisë ndikon drejtpërdrejt në mirëqenien sociale, duke rritur jetëgjatësinë dhe përmirësuar cilësinë e jetës.
 - Zvogëlimi i prevalencës së sëmundjeve kronike dhe infektive përmirëson kushtet e jetesës, veçanërisht për grupet më të rrezikuara, si fëmijët dhe të moshuarit.
- **Barazia Sociale:**
 - Qasja e barabartë në parandalim dhe trajtim kontribuon në zvogëlimin e pabarazive sociale. Investimet në zonat rurale dhe periferike janë një hap i rëndësishëm drejt barazisë në shëndet dhe mirëqenie.
- **Ndërgjegjësimi dhe Edukimi:**
 - Fushatat edukative dhe ndërgjegjësimi për shëndetin publik ndihmojnë në ndryshimin e sjelljeve shoqërore, duke inkurajuar stilin e jetës së shëndetshme dhe duke rritur rolin e individëve në parandalimin e sëmundjeve.

3. Qëndrueshmëria

- **Infrastruktura dhe Teknologjia e Qëndrueshme:**
 - Investimi në infrastrukturë të qëndrueshme dhe teknologji mjekësore moderne krijon një bazë afatgjatë për zhvillimin e shëndetësisë. Përdorimi i teknologjive diagnostikuese dhe trajtuese me efikasitet të lartë redukton ndikimin negativ mbi burimet mjedisore.
 - Ndërtesat dhe pajisjet shëndetësore që respektojnë standardet e qëndrueshmërisë ndihmojnë në përbalimin e rreziqeve të mjedisit dhe të ndryshimeve klimatike.
- **Reduktimi i Ngarkesës për Sistemin Shëndetësor:**
 - Parandalimi i sëmundjeve ul presionin mbi spitalet dhe strukturat shëndetësore, duke mundësuar alokimin më të mirë të burimeve në raste emergjente dhe zhvillime të tjera.
- **Përfshirja Ndërkombëtare:**
 - Bashkëpunimi me partnerë ndërkombëtarë dhe përdorimi i praktikave më të mira globale rrit qëndrueshmërinë e programeve shëndetësore dhe kontribuon në arritjen e objektivave të qëndrueshmërisë të Kombeve të Bashkuara (SDG).

Sfidat për Arritjen e Ndikimit Afatgjatë

- **Mungesa e Financimeve të Mjaftueshme:** Investimet e pamjaftueshme në teknologji dhe infrastrukturë mund të vonojnë ndikimin pozitiv të programit.
- **Ndryshimet Demografike dhe Sociale:** Plakja e popullsisë dhe rritja e barrës së sëmundjeve kronike mund të sfidojnë qëndrueshmërinë ekonomike dhe sociale.
- **Koordinimi Ndërinstitucional:** Mungesa e një qasjeje të integruar ndërmjet institucioneve mund të ngadalësojë progresin.

Përmirësimi i alokimeve financiare, fuqizimi i kapaciteteve institucionale dhe përfshirja e teknologjive moderne janë thelbësore për të siguruar që ndikimi afatgjatë të jetë i qëndrueshëm dhe gjithëpërfshirës. Arritja e këtyre objektivave kërkon bashkëpunim të ngushtë midis qeverisë, komunitetit ndërkombëtar dhe sektorit privat.

G. Shpërndarja e efektit të premtimit në rajonet e vendit dhe shtresat e popullsisë

1. Shpërndarja Rajonale e Efekteve

- **Zona Urbane:**
 - **Përfitimet:** Qendrat urbane, të cilat zakonisht kanë qasje më të mirë në infrastrukturën shëndetësore dhe burimet financiare, pritet të përfitojnë më shumë nga përmirësimet në teknologji dhe programe parandalimi.
 - **Sfida:** Megjithatë, ngarkesa e lartë në spitalet urbane dhe popullsia në rritje mund të kufizojnë ndikimin e këtyre programeve.
- **Zona Rurale:**
 - **Përfitimet:** Ndërtimi i qendrave të reja shëndetësore dhe përmirësimi i aksesit përmes programeve të parandalimit është një hap pozitiv drejt zvogëlimit të pabarazisë ndërmjet zonave urbane dhe rurale.
 - **Sfida:** Mungesa e stafit të trajnuar dhe distancat e gjata nga qendrat shëndetësore mbeten pengesa kryesore për ndikimin e plotë të programit.
- **Zona Periferike dhe të Varfra:**
 - **Përfitimet:** Programet e synuara për vaksinim dhe fushatat ndërgjegjësuese kanë potencial për të ulur ndjeshëm përhapjen e sëmundjeve infektive dhe kronike në këto zona.
 - **Sfida:** Nevojitet një fokus më i madh për të siguruar që këto zona të mos mbeten pas për shkak të mungesës së burimeve dhe logjistikës.

2. Shpërndarja sipas Shtresave të Popullsisë

- **Shtresat me të Ardhura të Ulëta:**
 - **Përfitimet:** Programet e parandalimit, si vaksinimi dhe trajtimi falas, ofrojnë një mbështetje të drejtpërdrejtë për këtë kategori, duke ulur barrën financiare të shpenzimeve për shëndetin.
 - **Sfida:** Mungesa e ndërgjegjësimit dhe pengesat kulturore mund të kufizojnë pjesëmarrjen e tyre në programet shëndetësore.
- **Klasa e Mesme:**
 - **Përfitimet:** Përmirësimi i shërbimeve dhe teknologjive mjekësore do të ofrojë shërbime më cilësore dhe të aksesueshme.
 - **Sfida:** Rritja e kërkesës për shërbime mjekësore të avancuara mund të krijojë presion mbi infrastrukturën ekzistuese, veçanërisht në qendrat urbane.
- **Të Moshuarit:**

- **Përfitimet:** Duke qenë një grup i ndjeshëm ndaj sëmundjeve kronike, investimet në diagnostikimin e hershëm dhe trajtimin do të përmirësojnë ndjeshëm cilësinë e jetës së tyre.
- **Sfida:** Përqendrimi në shërbimet për të moshuarit kërkon rritjen e burimeve financiare dhe teknologjisë për kujdes afatgjatë.
- **Fëmijët:**
 - **Përfitimet:** Programet e vaksinimit dhe përmirësimi i kushteve shëndetësore do të kenë ndikim të madh në uljen e vdekshmërisë dhe përmirësimin e shëndetit të përgjithshëm për këtë grup.
 - **Sfida:** Përhapja e shërbimeve në zonat rurale dhe informimi i familjeve për rëndësinë e parandalimit kërkon ndërhyrje të vazhdueshme.

3. Ndikimi mbi Grupet Vulnerabël

- **Grupet me Nevoja të Veçanta:**
 - **Përfitimet:** Qasja në infrastrukturë të përmirësuar dhe trajtimet falas mund të përmirësojnë ndjeshëm cilësinë e jetës për këtë kategori.
 - **Sfida:** Nevoja për investime specifike në mjekësinë rehabilituese dhe përkujdesjen afatgjatë mbetet ende një boshllëk.
- **Minoritetet Etnike dhe Grupet e Margjinalizuara:**
 - **Përfitimet:** Programet e edukimit shëndetësor dhe shpërndarja e burimeve në rajonet me popullsi minoritare mund të ndihmojnë në përmirësimin e pabarazisë.
 - **Sfida:** Integrimi kulturor dhe gjetja e mënyrave për të kapërcyer barrierat gjuhësore dhe sociale do të jenë kritike për suksesin e këtyre programeve.

Rekomandime për Shpërndarje të Barabartë

1. **Hartimi i Politikave Rajonale:** Zbatimi i programeve të veçanta për zonat rurale dhe periferike, duke përfshirë monitorimin e vazhdueshëm të ndikimit rajonal.
2. **Fokusimi në Grupet Vulnerabël:** Zhvillimi i projekteve specifike për të moshuarit, fëmijët dhe grupet e margjinalizuara për të siguruar mbulimin e plotë.
3. **Ndërgjegjësimi i Gjerë:** Organizimi i fushatave për të arritur të gjitha shtresat e popullsisë dhe për të inkurajuar pjesëmarrjen aktive në programet e parandalimit.
4. **Përfshirja e Sektorit Privat dhe OJF-ve:** Pjesëmarrja e këtyre aktorëve në zbatimin e programeve për të siguruar shpërndarje më të gjerë dhe efikase të burimeve.

Përfundim

Ndikimi i premtimit për parandalimin e sëmundjeve deri në vitin 2025 ka potencial për të përmirësuar cilësinë e jetës për të gjitha rajonet dhe shtresat e popullsisë. Për të siguruar një shpërndarje të drejtë dhe të qëndrueshme, është e domosdoshme që politikat të jenë të fokusuar dhe të adresojnë nevojat specifike të çdo rajoni dhe grupi shoqëror.

H. Vlerësimi i përgjegjshmërisë dhe kontratës me votuesit në aspektin buxhetor, fiskal dhe ekonomik deri në 2025

1. Përgjegjshmëria Buxhetore

- **Alokimi i Buxhetit për Shëndetësinë dhe Parandalimin e Sëmundjeve**
Në vitin 2024, me 35% të buxhetit të shëndetësisë dedikuar parandalimit të sëmundjeve, është treguar një angazhim për përmirësimin e shëndetit publik.
 - **Vlerësim:** Ky alokim përfaqëson një përpjekje të mirë për të respektuar kontratën sociale me votuesit duke synuar përmirësimin e mirëqenies së përgjithshme. Megjithatë, përqendrimi tek zonat me nevoja të mëdha mbetet një sfidë.
 - **Rreziqe:** Nëse nuk realizohet shpërndarja e drejtë dhe efikase e burimeve, ekziston rreziku që pritshmëritë e votuesve të mos përmbushen.
- **Përparësi për Investimet Strategjike**
Përfshirja e projekteve si ndërtimi i qendrave shëndetësore dhe rinovimi i infrastrukturës ka treguar se buxheti është orientuar drejt përmbushjes së nevojave bazë të popullsisë.
 - **Vlerësim:** Ky është një hap pozitiv që dëshmon përgjegjshmëri ndaj prioritetit të dhënë për shëndetësinë.
 - **Rreziqe:** Mbivlerësimi i projekteve kapitale mund të lërë pas dore shpenzimet operacionale dhe mirëmbajtjen.

2. Përgjegjshmëria Fiskale

- **Mbledhja e të Ardhurave dhe Transparenca Fiskale**
Financimi i programeve ka treguar angazhim për rritjen e të ardhurave përmes burimeve të reja fiskale, si dhe përmes partneriteteve me organizata ndërkombëtare.
 - **Vlerësim:** Kjo përpjekje për të diversifikuar burimet e financimit tregon përgjegjshmëri fiskale, por transparenca në përdorimin e fondeve mbetet kyçe për të fituar besimin e votuesve.
 - **Rreziqe:** Mungesa e një sistemi transparent të monitorimit të fondeve mund të cenojë përgjegjshmërinë fiskale.
- **Pjesëmarrja e Sektorit Privat**
Përfshirja e sektorit privat për financimin e teknologjive dhe infrastrukturës shëndetësore është një qasje që ndihmon në përmbushjen e objektivave fiskale.
 - **Vlerësim:** Kjo strategji është efektive për të ulur presionin mbi financat publike, por duhet të garantohet që sektori privat të mos dominojë shërbimet bazë.

3. Ndikimi Ekonomik

- **Reduktimi i Barrës Ekonomike mbi Familjet**
Investimet në parandalimin e sëmundjeve, si vaksinimet dhe trajtimet falas, kanë një ndikim pozitiv në uljen e shpenzimeve të drejtpërdrejta të familjeve për kujdesin shëndetësor.

- **Vlerësim:** Ky veprim është një shembull i përmbushjes së detyrimeve ndaj votuesve duke ulur barrën ekonomike dhe përmirësuar mirëqenien.
- **Rreziqe:** Nëse rritet kostoja për shërbime të tjera të lidhura, si barnat ose testimet e avancuara, përfitimet mund të minimizohen.
- **Rritja e Produktivitetit Ekonomik**
Përmirësimi i shëndetit publik ndihmon në reduktimin e ditëve të humbura të punës dhe rritjen e produktivitetit të përgjithshëm të fuqisë punëtore.
 - **Vlerësim:** Kjo është një përmbushje e drejtpërdrejtë e kontratës ekonomike me votuesit duke përmirësuar të ardhurat kombëtare dhe stabilitetin ekonomik.
 - **Rreziqe:** Nëse strategjitë e implementimit nuk arrijnë të ndalojnë sëmundjet e transmetueshme dhe kronike, kjo rritje e produktivitetit mund të mos realizohet.

4. Përmbushja e Premtimeve Publike

- **Monitorimi i Realizimit të Objektivave**
Vlerësimi periodik i realizimit të programeve çdo 6 muaj ka treguar përkushtim për të mbajtur një raport të drejtpërdrejtë me votuesit.
 - **Vlerësim:** Ky proces rrit besimin e qytetarëve në qeverisje dhe krijon një kulturë llogaridhënieje.
 - **Rreziqe:** Raportimet e pamanipuluara dhe përfshirja e organizatave të pavarura në auditim janë thelbësore për të shmangur konfliktet e interesit.

5. Rekomandime për Përmirësimin e Përgjegjshmërisë dhe Kontratës me Votuesit

1. **Përforcimi i Transparencës:** Publikimi i detajuar i shpenzimeve për çdo program dhe mbajtja e qytetarëve të informuar për rezultatet.
2. **Rishikimi i Prioriteteve:** Alokimi i burimeve bazuar në nevojat rajonale dhe grupet me përparësi, për të shmangur ndjenjën e neglizhencës nga votuesit e zonave rurale apo të varfra.
3. **Pjesëmarrja e Komunitetit:** Inkurajimi i pjesëmarrjes së qytetarëve në proceset vendimmarrëse për të siguruar që programet pasqyrojnë nevojat reale.
4. **Investimi në Teknologji:** Përmirësimi i sistemeve të monitorimit financiar për të siguruar përdorim efikas dhe të ndershëm të fondeve publike.

Vlerësimi i përgjegjshmërisë dhe përmbushjes së kontratës me votuesit deri në vitin 2025 tregon përparime pozitive në aspektin buxhetor, fiskal dhe ekonomik.

Megjithatë, për të garantuar që këto përparime të jenë të qëndrueshme, nevojiten hapa të mëtejshëm për rritjen e transparencës, shpërndarjen e drejtë të burimeve dhe përfshirjen aktive të komunitetit në proceset vendimmarrëse.

Përmbushja e programit konsiderohet se reflekton përparime të rëndësishme, por nevojitet shpërndarjen e drejtë të burimeve dhe përfshirjen aktive të komunitetit

Duke u bazuar në analizën e deritanishme, përmbushja e programit deri në vitin 2025 mund të vlerësohet sipas elementeve kryesore dhe të përkthyer në përqindje për secilën kategori të vlerësuar.

1. Alokimet Buxhetore dhe Financimi

Përmbushja: 75%

- Angazhimi për rritjen e buxhetit në shëndetësi është përmbushur, veçanërisht në ndarjen për parandalimin e sëmundjeve (35% e buxhetit total në 2024).
- Rishpërndarja dhe fokusimi në zonat me nevoja specifike mbetet një pikë përmirësimi.

2. Statistikat dhe Të Dhënat mbi Sëmundjet

Përmbushja: 65%

- Janë ndjekur dhe publikuar të dhëna mbi sëmundjet e transmetueshme dhe jo të transmetueshme.
- Ndërhyrjet për reduktimin e incidencës së tuberkulozit dhe hepatitit kanë nisur, por ndikimi ende nuk është i mjaftueshëm për ta konsideruar këtë komponent të plotësuar.

3. Kërkesat Infrastrukturore dhe Administrative

Përmbushja: 70%

- Përparimi në ndërtimin e qendrave të reja dhe rinovimin e atyre ekzistuese është në rrugë të mirë (5 të reja dhe 10 të rinovuara deri në 2025).
- Trajnimi i profesionistëve ka nisur, por ka ende hapësirë për t'u përmirësuar në përvetësimin e teknologjisë së avancuar.

4. Afatet Kohore dhe Kapaciteti Institucional

Përmbushja: 80%

- Objektivat janë monitoruar rregullisht, dhe kapacitetet institucionale janë zgjeruar me shtimin e specialistëve dhe departamenteve të reja.
- Megjithatë, ka nevojë për më shumë bashkëpunim ndërkombëtar dhe përmirësim të sistemeve të informacionit në kohë reale.

5. Ndikimi Afatgjatë dhe Sfidat

Përmbushja: 60%

- Përmirësimi i parandalimit të sëmundjeve është premtues, por efektet afatgjata, si ulja e barrës ekonomike dhe ngritja e cilësisë së jetës, kërkojnë më shumë përpjekje dhe koordinim.
- Mungesa e burimeve financiare mbetet një sfidë e madhe që ndikon negativisht në ritmin e përmbushjes.

6. Përgjegjshmëria dhe Kontrata me Votuesit

Përmbushja: 70%

- Angazhimet publike janë përmbushur pjesërisht, sidomos në lidhje me transparencën dhe monitorimin periodik të objektivave.
- Përfshirja e qytetarëve dhe transparenca financiare ende kanë hapësira për zhvillim.

7. Rreziqet dhe Mundësitë

Përmbushja: 65%

- Janë identifikuar rreziqet dhe mundësitë, por masat parandaluese ndaj rreziqeve, si përhapja e varianteve të reja të sëmundjeve, nuk janë trajtuar plotësisht.

Rezultati Përfundimtar i Përmbushjes së Programit: 69%

Përmbushja e programit deri në vitin 2025 mund të konsiderohet **69%**, duke reflektuar përparime të rëndësishme, por edhe sfida dhe nevoja për përmirësime në aspekte të caktuara si shpërndarja e drejtë e burimeve, përmirësimi i transparencës dhe koordinimi ndërinstitucional.